

Türk ve Amerikan Üniversiteleri Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Prof. Dr. Thomas SKOVHOLT(*)

Cev. Dr. Füsün AKARSU(**)

TÜRKİYE

A. B. D.

Üniversiteye alınacak öğrenciler nasıl seçiliyor?

Katı ve sıkı bir standart sınav yoluyla. Başvuranların yarıya yakını kabul edilmiyor.

Tüm lise mezunları bir üniversiteye girebilir. Ancak bazı üniversiteler son derece seçici.

Öğrenciler ne ölçüde yetenekli?

Onsekiz yaş grubunu oluşturan bireylerin yalnızca 20 de biri üniversiteye girme şansına sahip olduğu için, öğrencilerin çoğu çok yetenekli. 52 milyon nüfuslu ülkede 28 üniversite bulunmakta.

Daha çok değişkenlik gözleniyor, çünkü onsekiz yaşındaki her 20 gençten 9'u bir üniversite ya da yüksek okulda okumakta. Nüfusu 240 milyon olan ülkede 1500'ün üzerinde yüksek öğretim kurumu var.

Öğrencilerin öğrenim görmek istedikleri alanlar nasıl belirleniyor?

Öğrencilerin tek bir yetenek sınavında aldıkları puanın, sınav öncesi belirttikleri tercihlere göre düzenlenmesi ile. Genellikle, öğretimin her hangi bir aşamasında bir alandan ötekine geçmek çok güç.

İlk iki yılda çeşitli alanlardan ders alınmakta. Seçilecek çalışma alanı, ders notlarına, ilgiye ve yetenek sınavı sonuçlarına göre belirlenmekte. Üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı, seçtikleri alanı, en az bir kez değiştirmekte.

İlgi gören öğrenim alanları hangileri?

Tıp, İşletmecilik, mühendislik (erkekler), mimari, dış ilişkiler, bilgisayar bilimleri, hukuk, eğitim, psikoloji (kızlar), dilbilim, felsefe, gazetecilik (kızlar), eczacılık (kızlar), İngilizce.

İşletmecilik, tıp, öteki sağlık bilimleri, mühendislik (erkekler), psikoloji, bilgisayar bilimleri (erkekler), hukuk, sanat/müzik, gazetecilik, siyasal bilgiler, eğitim.

(*) Minnesota Üniversitesi Öğretim Üyesi ve 1982-83 Hacettepe Üniversitesi Fulbright Profesörü.

(**) ODTÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Öğretim elemanları ile öğrenci arasındaki ilişkinin niteliği nedir?

Resmi. Öğrenciler, öğretmenlerine saygı gösterir, (örneğin, bazan, öğretmen sınıfa girince ayağa kalkarlar). Öğrenciler, sınıfta öğretmenle tartışmaya girmez. Genellikle öğretmenin görüşünü doğru olarak kabul ederler.

Duruma göre değişir. Öğrencilerin büyük bir kısmı, öğretmenlerine ılımlı bir saygı havası içinde yaklaşır. (Öğretmen sınıfa girince hiçbir zaman ayağa kalkmazlar). Bazan, öğrenci, sınıfta öğretmeni ile tartışmaya girer.

Hangi öğretim yöntemleri kullanılmakta?

Ders anlatma ve ders notlarının ezberlenmesi. Notlar, normal dağılım eğrisine göre ya da yüzdeler aralıklara verilen değerlere göre verilmekte. Öğrencilerin, pek de küçümsenemeyecek bir bölümü başarısız olmaktadır. Dört genel sınavda iki kez başarısız olan öğrencilerin üniversite ile ilişkileri kesilir.

Standart bir sistem yoktur. Son 10 yıldır, not enflasyonu ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Öğretim üyeleri, öğrencileri başarısız göstermemeye çalışır.

Psikolojik danışma, mesleki rehberlik ve çalışma becerilerini geliştirme gibi destek hizmetleri var mı?

Fazla değil. Yardım almak istediklerinde öğrenciler, kendi arkadaşlarına ya da eğer aile maddi katkıda bulunabiliyorsa özel öğretmenlere yönelmekte. Az sayıda danışman ve psikolog var. Çok ender olarak akademik başarıyı artırıcı (örneğin, çalışma becerilerini geliştirme gibi) programlara rastlanmakta. Bu da, eğitime ve ders dışı etkinliklere ayrılan mali kaynakların sınırlılığı ile ilgili görülmekte.

Pek çok. Üniversiteler ve yüksek okullar, sınav kaygısı ve kararsızlık gibi sorunlarla baş etmek üzere birçok programlar sunmakta. Daha yaşlı öğrenciler, öğrenci hanımlar ve etnik gruplarda bulunanlar için özel programlar hazırlanmakta. Bunların temel amacı da akademik başarının artırılması biçiminde belirlenmekte.

Ülkedeki politika ile üniversitelerin ilişkisi

Geçmişte üniversiteler, ulusal politik etkinliklerin merkezi- ni ve ara sıra da şiddet olayla- rının odağını oluştuyordu. An- cak, günümüzde geçerliliğini sür- düren yönetmelikler, akademik personelin ve öğrencilerin poli- tik etkinliklere katılmalarını ya- saklamaktadır.

1960'ların sonu ve 1970'le- rin başı harç (ki o zamanlar bi- le oldukça ılımlı bir etkinlik söz konusu idi), üniversitelerden kaynaklanan politik etkinlikler çok azdır.

Üniversite eğitiminin amacı nedir?

Temel amaç, bir meslek da- lında derece almaktır. Uzman- lık eğitimi, ikinci yıldan itibaren başlar. Dört yıl boyunca alınan derslerin çoğu, öğrenim alanı ile ilgilidir. Pek az seçmeli ya da alan dışı ders vardır.

Amaçların neler olacağı ko- nusunda büyük tartışmalar, ça- tışmalar var. Zihinsel gelişme, ahlaki ve etnik büyüme, kişiler- arası ilişkilerde yeterlik gibi amaçlar mesleki yeterlik amacı ile geçerliklerini birlikte sürdür- mekte. Öğrencinin alanda uz- manlığa yönelmesi, üçüncü yılda başlar.

Bir yıllık harcamalar ne kadardır?

Öğrenci harçları çok düşük- tür. Yıllık harç tutarı 200 doların altına inebilir. Yurt ve yemek gi- derleri için öğrenciler, devlet desteği alabilir. Bu burslar, hiz- met ya da para olarak geri ödenmektedir.

Harçlar, genellikle çok yük- sektir. (Örneğin, 8000 dolar gi- bi) Bu nedenle öğrenciler, bir işte çalışmak, kredi almak ya da ailelerinden yardım görmek durumundadırlar.

Öğrencileri öncelikle ilgilendiren konular nelerdir?

Okulu bitirmek, mezuniyet- ten sonra bir iş bulmak, politika ve karşı cins.

Okulu bitirmek, karşı cins, mezuniyetten sonra bir iş bul- mak.

Öğretim üyelerini öncelikle ilgilendiren konular nelerdir?

Öğretim, mali sıkıntılar, ulusal ve üniversite politikaları, bireysel ölçekte öğrencilerin durumu, araştırma.

Öğretim ve araştırma, üniversite ve çalışma alanı ile ilgili politikalar, bireysel ölçekte öğrencilerin durumu, mali sıkıntılar.

Üniversiteler nasıl yönetilmektedir?

Kararlar, hükümetçe atanmış yöneticiler tarafından, üst düzeyde alınır ve komuta zinciri dahilinde iletilir. Öğretim üyelerinin kişisel tepkileri, pasif hoşnutsuzluk ve emri kabullenme biçimindedir. Tümüyle bakıldığında, otorite sahiplerine olan saygı ve riayet, yarı askeri bir yapılanmayı da yansıtmaktadır.

Yönetim komitelerle yürütülür. Tüm öğretim üyeleri karara almaya katılır. Yöneticiler, öğretim elemanlarınca seçilir. Yönetim sürecine katılma, öğretim üyelerinin zamanını almakla birlikte, sorunları ve çözüm önerilerini getirerek sürece katılmalarını sağlar.

Üniversitelerde öğretim ve araştırma kadroları çok miktarda mıdır?

Üniversite sistemindeki büyüme nedeni ile, evet. Ancak, mali sorunlar, büyümeyi geniş ölçüde engellediği için pratikte ihtiyaç her zaman açık kadro anlamına gelmemektedir.

Çok sayıda öğrenci ve az öğretim elemanı olan mühendislik gibi birkaç alan ya da hızlı gelişme gösteren bölgeler dışında, hayır.

Akademik unvanlar arasında bir ayırım yapıyor mu?

Evet. Bir profesör, doktoralı bir öğretim üyesinden çok daha yüksek ve güçlü bir statüde sayılır.

Unvan çok fazla fark etmez. Üretkenlik en az onun kadar önemlidir.

Araştırma, terfi için ne ölçüde önemlidir?

Bir ölçüde önemlidir. Üniversite yönetmeliği her ne kadar araştırmada üretken olmayı gerektiriyorsa da, ağır ders yükü ve sınırlı araştırma fonları nedeniyle, uygulamada araştırma yapmak zordur.

Büyük üniversitelerde temel bir ölçüttür. Birçok küçük fakat iyi okulda ise, hiç önemi yoktur.

Atletizm etkinlikleri, üniversite yaşamında büyük bir yer tutar mı?

Atletizm, üniversitenin önemli olmayan bir yanıdır. Takım oyunları, gayri resmi ve mütevazidir. Üniversiteler, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan spor için, sınırlı mali destek görmektedir.

Atletizm, pekçok büyük üniversitenin önemli bir boyutunu oluşturur. Atletizm etkinlikleri, bazı okullar için büyük bir gelir kaynağıdır. Öğrenci görünümündeki atletlerin varlığı, üniversite yaşamının etik kurallarını zorlamaktadır.

Halkın, üniversitelere karşı duyguları nelerdir?

Saygılı ve düşmanca.

Kayıtsızlıktan başlayarak içten desteğe kadar.

Üniversiteler Devletin midir, yoksa özel midir?

Hepsi Devlet üniversitesidir. 1984'den itibaren bir iki tane özel üniversite kurulmaktadır.

Bazıları Devletin, bazıları özel.

Ö Z E T

Bu durum karşısında iki üniversite sisteminin avantajları ve dezavantajları nelerdir? Özkültürümün parçası olan yanlılıklarım ve Amerikan perspektifimden baktığımda şunları görüyorum.

Öğrenci niteliğinin üstünlüğü, Türk sisteminin bir avantajı olarak beliriyor. Türk üniversitelerine girebilmek, son derece güç. Katı sıkı bir standart giriş sınavı ile pek çok aday, üniversitelere alınmıyor. Bu durum, sınavın kendisinden değil, başvuru sayısının eldeki kontenjanları kat kat aşmasından kaynaklanıyor. 18 yaşındakilerin ancak % 5'i, Türkiye'de üniversitelere girebilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde ise, üniversiteye girme olanakları çok daha fazladır. 18 yaşındakilerin, yarısına yakın bir kısmı üniversitelerde okumakta, bunların büyük bölümü çalışmalarını ciddiye almakta ve yeterli hazır bulunuşluğu sergilemekte, bazıları ise bu özellikleri göstermemektedir. Yeterli hazır bulunuşluğa sahip olmayan öğrenciler, Amerikan üniversiteleri için büyük sorunlar yaratmaktadır.

Öğrenilecek malzemeyi ezberlemede, derslere girmede ve anlatılanları yakından izlemede Türk öğrencilerin daha iyi olduğu görülüyor. Amrikalı öğrenciler, öğretmenin sunduğu bilgilerin ince ayrıntılarını öğrenmede Türk öğrenciler kadar titiz davranmıyor. Çünkü, çoğu kez, Amrikalı öğrencilerden, kendi düşüncelerini belirtmeleri ve kendi düşüncelerini geliştirmeleri istenmektedir.

Amerikalı öğrenciler, seçtikleri alan derslerinin yanısıra, çok daha çeşitli konulardaki dersleri de seçmeye eğilimli görünüyor. Tür-

kiye'de tıp, pek çok kişinin ilk tercihi. Bazıları işletmeciliğe öncelik verirken, mühendislik alanlarından da saygınlığı yüksek dallar olarak sözediliyor. Amerika Birleşik Devletlerinde, öğrencilerin ilgi alanları çeşitlilik gösteriyor. Tıp, çoğu öğrenci için ilk tercih olarak görünmüyor. Her ne kadar, işletme yönetimi, geçmişte örneğin 20 yıl öncesine kadar pek popüler değil idiyse de, günümüzde çok tutulan bir alan görünümünde.

Öğrenim görmek istedikleri alanı seçmede, Amerikalı öğrenciler, Türk öğrencilere kıyasla çok daha fazla özgürlüğe sahip. Türk sisteminde olduğu gibi onları, belli alanlara yönelmeye zorlayan sınavlardan geçmiyorlar. Genellikle, Amerikalı öğrenciler, hangi alanda uzmanlaşacaklarını bilmeden öğrenime başlıyor. Daha sonra seçim yapıyor. Buna ek olarak, ABD'de ana-babalar, Türkiye'deki gibi çocuklarının alan seçiminde söz sahibi değiller. Türk öğrencilerin alan seçiminde ana-babalarından etkilendikleri gözlenirken, çok az sayıda Amerikalı öğrenci, anne-babası istediği için belli bir mesleği tercih ettiğini söylemektedir. Türk öğrencilerinin sorununun, istedikleri uzmanlık alanını seçmede özgür olmamalarından kaynaklandığı gözlenmektedir. Bazı durumlarda, Amerikalı öğrencilerin sorunu da çok fazla özgürlükten kaynaklanmaktadır. Fazla özgürlük baş edilmesi güç bir durum oluşturur, çünkü karışıklık getirir. Seçenekler çok olduğunda ve kişi ne istediğini bilmediğinde, şaşırır ve endişelenir. Bu, Amerikalı öğrencilerin içinde bulunduğu durumdur. Türkiye'deki sorun ise, öğrencilerin belli bir alanda çalışmak istemeleri, fakat bir başka alanda öğrenim görmeye zorlanmalarıyla ilgilidir. Böylece, bir dizi yeni sorun ortaya çıkar.

Türkiye'deki not verme uygulamaları, ABD'dekinden çok daha katı-sıkı bir manzara sergiler. Son 10 yıldan bu yana, ABD'de derslerden «A» almak pek de güç değildir ve üniversiteler, öğrencilerin kalmamasına özen gösterir. Türkiye'de ise, açık yerler için yarışma öylesine acımasızdır ki verilen fırsatları kullanamayan öğrenciler, yerlerini başkalarına bırakmak zorunda kalırlar.

Çoğu 20 yaş civarında olan Türk öğrenciler, oldukça genç ve benzeşik bir öğrenci grubu oluşturur. Amerikalı öğrencilerin de bir kısmı gençtir, ancak, ABD'de, otuzlu kırklı yaşlarda olan pek çok üniversite öğrencisi vardır. Türk ve Amerikalı öğrencilerin, benzeşlikleri bir nokta, bir an önce okulu bitirip, iyi bir iş bulmaktır.

Türk ve Amerikan üniversite sistemlerini karşılaştırdığımızda, bazı yanların benzer, bazılarının ise farklı olduğunu görüyoruz. Benim açımdan bakıldığında, benzerlikler, farklılıklardan daha güçlü. Farklılıkları dikkate aldığımızda, bazı noktalarda Türk sistemini, başka bazı noktalarda ise Amerikan sistemini tercih ettiğimi söyleyebilirim.